РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Людвіка Іллі Ігоровича**
на тему: **«Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків»**
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертації. Інноваційний розвиток підприємств АПК є важливою складовою забезпечення національної та світової продовольчої безпеки та фактором економічного розвитку, стабільності та соціального благополуччя. В умовах воєнного стану використання інновацій в розвитку підприємств АПК ускладнюється, але є необхідним для реалізації стратегій ефективного розвитку в умовах нових реалій. Виходячи з цього, дослідження в даному напрямі є досить актуальними.

Сучасні виклики, пов'язані з глобалізацією ринків, зумовлюють потребу в глибокій трансформації агропромислового виробництва на основі цифровізації, автоматизації та екологічної орієнтації. Конкуренція на світових аграрних ринках посилюється через динамічний розвиток технологій, зміну споживчих вподобань та посилення вимог до якості й безпеки продукції. У цьому контексті інноваційна діяльність підприємств АПК стає не просто інструментом зростання ефективності, а й ключовою умовою їхньої адаптації до нових глобальних викликів.

Саме інновації дозволяють забезпечити сталий розвиток аграрного сектора економіки, зміцнення його експортного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності продукції та сприяють формуванню ефективної системи продовольчої безпеки країни в довгостроковій перспективі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень і розробок Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідної теми: «Організаційно-економічні аспекти розвитку агроекосистем на засадах екологізації економіки» (номер державної реєстрації 0121U112882, 2021-2024 рр.), у рамках якої здобувачем здійснено аналіз інноваційних методів ведення сільськогосподарського виробництва та досліджено їх вплив на аграрний сектор економіки України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Метою дисертації є розробка теоретичних і практичних рекомендацій щодо інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації ринків, зокрема шляхом адаптації до глобальних змін, упровадження новітніх технологій та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження є підприємства агропромислового комплексу України, їх інноваційний розвиток та адаптація до умов глобалізації ринків.

Предметом дослідження є процеси впровадження інновацій, управління інноваційними змінами та стратегічне планування інноваційного розвитку

підприємств АПК із урахуванням глобальних економічних тенденцій, технологічних змін та викликів, пов'язаних з глобалізацією.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації ринків та обґрунтуванні практичних підходів до підвищення їх конкурентоспроможності на основі інноваційної трансформації.

Вперше:

- розроблено економіко-математичну модель оптимізації інвестицій в інноваційний розвиток підприємств АПК України, що об'єднує логарифмічну функцію приросту продуктивності праці, модифіковану виробничу функцію Кобба-Дугласа, модель експортного потенціалу та функцію прибутку з урахуванням зовнішніх ризиків, що дозволяє комплексно оцінювати ефективність інноваційних рішень за умов глобалізаційного тиску, обмежених ресурсів і підвищеної невизначеності економічного середовища;

удосконалено:

- теоретичні засади впливу глобалізаційних тенденцій на інноваційну активність агропромислових підприємств, із акцентом на роль механізмів вертикальної інтеграції, реалізації адаптивних стратегій управління та залучення до міжнародних ланцюгів створення доданої вартості;

- зміст категорії «інноваційний розвиток підприємств АПК» як безперервного, цілісного процесу модернізації, що передбачає комплексне впровадження інновацій у всі функціональні компоненти діяльності з метою підвищення продуктивності, конкурентного потенціалу та екологічної збалансованості;

- підходи до трактування інноваційної конкурентоспроможності агропромислових підприємств в умовах глобалізованого ринкового середовища, з урахуванням поєднання ресурсно-орієнтованого підходу та інструментарію стратегічного менеджменту;

набули подальшого розвитку:

- особливості інтеграції високотехнологічних рішень в аграрне виробництво, спрямованих не лише на мінімізацію втрат та підвищення точності агротехнічних процесів, а й на системне зростання продуктивності та екологічну модернізацію агропромислових систем;

- вектори інноваційної орієнтації аграрних підприємств, із акцентом на цифрову трансформацію виробничих процесів шляхом упровадження технологій точного землеробства, Big Data-аналітики, Smart Farming, біоенергетичних рішень та автоматизованих систем управління, що забезпечує підвищення ресурсної ефективності та скорочення негативного впливу на навколишнє середовище;

- теоретико-методичні засади цифрової трансформації підприємств АПК шляхом розроблення багаторівневої моделі інтеграції інноваційних цифрових технологій, яка передбачає структурно-функціональне моделювання, адаптоване до масштабів підприємства, рівня його цифрової готовності та ресурсного

забезпечення, з визначенням етапності впровадження – від діагностики цифрової зрілості до реалізації стратегій цифрового управління.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом самостійного наукового дослідження, в якому комплексно розглянуто теоретичні, методологічні та прикладні аспекти інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації ринків. Наукові положення, висновки та рекомендації, винесені на захист, одержані дисертантом самостійно. З опублікованих наукових праць та наукових доповідей, в написанні та підготовці яких брав участь здобувач, використано лише ті напрацювання, що були безпосередньо отримані ним.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості безпосереднього використання їх результатів для удосконалення підходів до інноваційного розвитку підприємств агропромислового комплексу в умовах глобалізації. Запропоновані у дослідженні науково-методичні підходи, аналітичні інструменти та структурно-логічні моделі можуть бути використані у процесі стратегічного планування, оптимізації інноваційної політики, посилення конкурентоспроможності аграрних підприємств, а також формування державної політики інноваційного розвитку в аграрній сфері.

Основні положення, висновки та пропозиції дисертації впроваджено в практичну діяльність суб'єктів господарювання, зокрема: ТОВ «БІЗНЕС АГРО ІМПЕРІЯ» запропоновано рекомендації, що сприятимуть підвищенню ефективності та конкуренції, шляхом упровадження інноваційних технологій на підприємстві та управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів і покращення продуктивності (довідка № 141/10 від 30.10.2024 р.).

Упроваджено у діяльність ТОВ «ФРЕНДТ» механізм інтеграції інноваційних цифрових технологічних рішень, що враховує особливості національного ринку та формує ефективну стратегію цифровізації агропромислових підприємств України, шляхом використання реалізації розроблених підходів до автоматизації виробничих процесів, використання штучного інтелекту та технологій Big Data, а також адаптації підприємства до принципів сталого розвитку (довідка № 3 від 14.01.2025 р.).

Пропозиції щодо формування обґрунтованих науково-практичних підходів до формування інноваційних стратегій підприємств АПК були розглянуті Департаментом агропромислового розвитку Вінницької обласної військової адміністрації та будуть враховані при розробці регіональних програм із підтримки агропромислового виробництва Вінницької області (довідка № 01.1-27/287 від 26.03.2025 р.).

Положення дисертаційної роботи використовуються в освітньому процесі Вінницького національного аграрного університету, зокрема при викладанні дисциплін: «Економіка аграрного виробництва»; «Глобальна економіка» (довідка № 01.1-60-540 від 22.05.2023 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення дисертаційної роботи та практичні результати дослідження були апробовані

автором на наукових і науково-практичних конференціях, що дозволило отримати фахову оцінку і вдосконалити теоретико-методологічні засади дослідження. Зокрема, результати представлено на ІІ міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства» (м. Тернопіль, 2-3 грудня 2021 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України» (м. Вінниця, 28-29 квітня 2022 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Структурно-функціональні зміни національної економіки в умовах євроатлантичної інтеграції» (м. Вінниця, 27-28 квітня 2023 р.).

Публікації результатів дослідження. Основні результати дисертаційної роботи висвітлено здобувачем у 6 наукових публікаціях загальним обсягом 5,13 умовних друкованих аркушів (власний доробок автора становить 4,78 умовних друкованих аркушів), з яких: у фахових виданнях України, включених до переліку наукових фахових видань України категорії «Б», включених до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus – 2,88 умовних друкованих аркушів, у монографіях іноземною мовою у зарубіжних виданнях – 1,7 умовних друкованих аркушів, в інших виданнях (тези доповідей) – 0,2 умовних друкованих аркушів.

Структура дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок машинописного тексту, з яких основний зміст займає 223 сторінки. Робота містить 37 таблиць, 34 рисунки, 7 додатків. Список використаних джерел включає 214 найменувань, що викладені на 24 сторінках.

У дисертаційній роботі сформульовано мету і завдання, об’єкт і предмет дослідження, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення результатів, задекларовано особистий авторський внесок.

У дисертації приділена увага теоретичним основам впливу глобалізаційних процесів на інноваційну активність аграрних підприємств, зокрема через механізми вертикальної інтеграції, адаптивних стратегій та участі в міжнародних ланцюгах доданої вартості.

Надано визначення категорії «інноваційний розвиток підприємств АПК» як цілісного, послідовного процесу модернізації, що базується на системному впровадженні нововведень у всіх функціональних сферах діяльності з метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності та екологічної стійкості.

Заслуговує на увагу розроблена здобувачем економіко-математична модель оптимізації інвестицій в інноваційний розвиток аграрних підприємств України, що об’єднує логарифмічну функцію приросту продуктивності праці, модифіковану виробничу функцію Кобба-Дугласа, модель експортного потенціалу та функцію прибутку з урахуванням зовнішніх ризиків.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Обсяг і оформлення дисертації є такими, що відповідають вимогам МОН України. У дисертаційній роботі порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дисертація містить посилання на джерела запозичених ідей, розробок, тверджень та інформаційно-аналітичні ресурси.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Враховуючи належний науковий рівень, оригінальність та новизну результатів наукового дослідження, дисертація не позбавлена дискусійних положень та побажань, зокрема:

1. В першому розділі дисертації (с. 31) автор досліджує інноваційний розвиток підприємств і акцентує увагу на «узагальненні попередніх положень». Слід було чітко конкретизувати, які саме наукові підходи стали підґрунтям для наукової новизни та ступеня авторського внеску в наявний науковий дискурс щодо питань інноваційного розвитку підприємств АПК.

2. Наведена автором на рисунку 1.5 (с. 56) класифікація факторів, що впливають на інноваційний розвиток підприємств АПК демонструє циклічну їх взаємодію, що визначають траєкторію їх інноваційного розвитку. Однак було би не зайвим доповнити класифікацію факторів, що сприятиме посиленню інноваційної активності підприємств пріоритетної галузі економіки.

3. Погоджуємось, що в умовах глобальних викликів сьогодення та з метою підвищення економічної ефективності галузі актуальним є дослідження моделювання оптимізації інвестицій в інновації аграрних підприємств. Нині недостатньо дослідженою залишається проблема кількісного обґрунтування обсягів інноваційних інвестицій із урахуванням таких змінних як продуктивність праці, обсяг виробництва, експортний потенціал, фінансові та геополітичні ризики. В підрозділі 3.2 дисертантом запропоновано економіко-математичну модель, що враховує змінні, однак її розробка на прикладі одного підприємства (ПрАТ «Миронівський хлібопродукт») є недостатньою для врахування загальних тенденцій та особливостей діяльності підприємств аграрного сектора економіки.

Загалом, наведені зауваження принципово не впливають на наукову та практичну цінність одержаних здобувачем результатів дослідження і не знижують у цілому позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. З огляду на актуальність, новизну, важливість отриманих здобувачем наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертаційна робота Людвіка Іллі Ігоровича на тему: «Інноваційний розвиток підприємств АПК в умовах глобалізації ринків», відповідає наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», вимогам п. 5, 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), п. 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та

доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), а її автор Людвік Ілля Ігорович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницького національного аграрного університету — Лариса ВДОВЕНКО

Підпис Вдовенко Л.О. засвідчую
Вчений секретар — Тетяна КОРПАНЮК